

IL FONDAMENTO

Paul Dombrecht

Gevoelige snaren van Bach vader & zoon

Prijken historische instrumenten en eersterangsmusici sowieso al bovenaan Paul Dombrechts prioriteitenlijst, dan wordt de lat in dit programma nog een stuk hoger hoger gelegd. Il Fondamento gaat in alliantie met topcellist Roel Dieltiens om met een viergangenmenu te dingen naar een plaats in de muzikale Michelins en Gault&Millaus. Als voorgerecht: **Johann Sebastian Bachs Tweede Orkestsuite**, u bekend van de 'Air', maar door meesterkok Paul Dombrecht opgediend in de eerste versie voor het hof van Weimar. Kenners en liefhebbers van de *haute cuisine* mogen zich vervolgens tegoed doen aan het neusje van de zalm in *empfindsamer Stil*. Met **Carl Philipp Emanuel Bachs Celloconcerto in la klein** zullen Roel Dieltiens en Il Fondamento al uw smaakpapillen opwekken. Verwacht u aan zowel gepeperde passages barstensvol virtuositeit als bitterzoete momenten waarin Roel Dieltiens zijn cello laat zingen. We zetten het culinair festijn verder met een sorbet van Franse barokdansen, voorafgegaan door een plechtstatige ouverture. De ingrediënten komen opnieuw van de firma Bach, en meer bepaald van vader Johann Sebastian, wiens **Derde Concertsuite** we u in haar originele bezetting en toonaard voorschotelen. Als grote finale trakteren Roel Dieltiens en Il Fondamento u op een dessert met vuurwerk: **C.P.E. Bachs Celloconcerto in la groot i.p.v. si mol groot**.

Orkestsuite in re groot, BWV 1068a (Weimar, ca. 1716)

Ouverture – Air – Gavotte 1&2 – Bourrée – Gigue

Dirk Vandaele, viool

J. S. BACH

Celloconcerto in la klein, Wq. 170 (Berlijn, 1750)

Allegro assai – Andante – Allegro assai

Roel Dieltiens, cello

C. Ph. E. BACH

Orkestsuite in la klein, BWV 1067a (Köthen, vóór 1722)

Ouverture – Rondeau – Sarabande – Bourrée 1&2 alternativement – Polonaise – Menuet

Dirk Vandaele, viool

J. S. BACH

Celloconcerto in la groot, Wq. 172

Allegro – Largo con sordini.Mesto – Allegro Assai

Roel Dieltiens, cello

C. P. E. BACH

Over het programma

3e orkestsuite in D BWV 1068a (Dirk Vandaele, Viool)

Tot voor kort diende de eerste opgenomen opvoering van Bachs orkestsuites voornamelijk als basis om hun ontstaansperiode vast te stellen. Deze opvoeringen vonden plaats in Leipzig (waar Bach werkte vanaf 1723) voor het Collegium Musicum, waar Bach de leiding over had, naast zijn verantwoordelijkheid als Kapellmeister. In het bijzonder sinds de jaren 1990 is een beweging opgekomen die deze theorie in twijfel trekt.

BWV 1068 (ook de derde orkestsuite genoemd, bijna exclusief gekend in een orkestratie voor snaren, drie trompetten, twee hobo's, pauken, basso continuo) – BWV 1068a (voor snaren en basso continuo): in 1997 stelt musicoloog Joshua Rifkin dat de snaarmaterialen van 1730-1731, gebruikt in Leipzig, kopieën waren van een eerder werk geschreven in Cöthen. De blazerssecties werden vermoedelijk ook later toegevoegd. Aan de andere kant, in een snaarversie zou een "violino concertato" verwacht kunnen worden, zoals kan opgemerkt worden in een 1755 kopie door Christian Friedrich Penzel. Bijgevolg, de tweede viool en de viola krijgen een minder melodisch competitieve rol, terwijl ze later functioneerden als harmonisch expressieve ondersteuning.

C.P.E.BACH

Cello concerto in A mineur Wq170 (Roel Dieltiens, Cello)

De cello concerto's van CPE Bach waren origineel geschreven voor de cello en werden later gearrangeerd voor fluit en voor zijn eigen instrument, het klavier. De contrasten tussen major en minor, tussen cantabile fragmenten en hyperactieve passages, solistische lyriek en orkestrale energie klinken heel aangrijpend.

J.S Bach

2e orkestsuite in een BWV 1067a (Dirk Vandaele, Viool)

BWV 1067 (deze ouverture is gekend als de suite in B mineur (h-mol) voor fluit, snaren en basso continuo) – BWV 1067a (voor snaren en basso continuo): de fluit en viola delen zijn Bachs signatuur. De andere delen waren gemaakt door vier kopiïsten, en gecheckt en geannoteerd door Bach zelf (1738-1739). De ongewoonlijke hoeveelheid en natuur van de schrijffouten dat Bach moest verbeteren doet vermoeden dat het werk een transpositie is van een bestaand werk in A mineur. Bij het herstellen van het werk in zijn vermoedelijk oorspronkelijke sleutel wordt een uitvoering van dwarsfluit onmogelijk, alleen al omwille van de tessitura. Het enige instrument dat in aanmerking komt is de viool.

SOIISTEN

Roel Dieltiens (Cello)

De cellist Roel Dieltiens studeerde in Antwerpen (A) en Detmold (D). Hij maakte snel internationale faam en wordt nu als een autoriteit gezien als het gaat om moderne en barokke cello. Zijn sterke persoonlijkheid, overweldigende muzikaliteit en onconventionele aanpak voerden hem van in het begin van zijn carrière naar 's werelds grootste concertcentra (Parijs, Berlijn, Londen, New York, Moscou, Tokio). Hij kreeg ook internationale erkenning als kamermuzikant en stichter van het gevierde Ensemble Explorations. Sinds 2010 verscheen hij in trio formatie met Andreas Staier (piano) en Daniel Sepec (viool).

Hij maakte een hele reeks opnames voor het Harmonia Mundi en Etcetera labels die stevast lof kregen van critici en een grote publieke interesse losmaakten. Enkele quotes van de cd reviews illustreren dit: 'Simply the best' (Classic CD, USA, over de opname Kodály's Sonata voor solo cello op. 8); 'de enige belangrijke cd met cello muziek die verschenen is in 1997' (Fanfare, USA, over zijn Franchomme CD); 'Een gerenommeerde cd, en de beste Vivaldi opname sinds een lange tijd' (Diapason, Frankrijk, over zijn eerste cd cello concertos van Vivaldi).

In 2010 ontving Roel Dieltiens een Klara award en de Caecilia Prijs voor zijn recente opnames van de Suites voor cello zonder begeleiding van J.S. Bach.

Roel Dieltiens is Professor Cello aan de Hochschule der Künste in Zurich (CH) en was jurylid bij internationale competities, inclusief de Leipzig Bach Competitie en de Moscow Tchaikovsky Competitie.

Daarnaast is hij verbonden met het Lemmensinstituut in Leuven (B), waar hij kamermuziek onderwijst. In 2006 heeft de tv zender Canvas een uitvoering, diepgaande documentaire over deze artiest gemaakt.

Dirk Vandaele (Violin)

Dirk Vandaele begon zijn muzikale studies aan het Lemmensinstituut in Leuven, waar hij het hoger diploma met grote onderscheiding haalde in de vioolklas van Bernadette Bracke.

Hier speelde hij, onder andere, de vioolconcerten van F. Mendelssohn-Bartholdy en L. Devocht met het symfonieorkest van het Instituut.

Van 1985 tot 1995 was hij lid van het VRO (Vlaams Radio Orkest), het Nieuw Belgisch Kamerorkest, en Sinfonia.

Tijdens deze periode speelde hij ook verschillende keren in het Helios ensemble, zowel in België als daarbuiten.

Hij kwam bij Il Fondamento in 1990 en raakte meer en meer gespecialiseerd in de kunst van het barokke vioolspel. Hij is de concertmeester van het orkest.

Hij trad onder andere op in De profundis, Anima Eterna, La Pastorella, Ex Tempore, en de Explorations ensembles.

Dirk Vandaele geeft les aan het Conservatorium van Leuven in Instrumentaal Ensemble en Snaarorkest.

ORKEST

IL FONDAMENTO zag in 1989 het daglicht, als geesteskind van hoboïst Paul Dombrecht. Paul bouwde op het fundament van een kern (nu nog steeds!) trouwe musici een gulle, transparante orkestklank uit, rondom de kleur van zijn gelauwerde barokhobo. Er volgde al snel lof: verfrissende uitvoeringen, eigen klankkleur, streven naar perfectie. Il Fondamento stelt zich tot doel, muziek uit de 18de en 19de eeuw te doen klinken zoals ze in haar tijd klonk. Dat vergt studie naar instrumenten, speelwijze en uitvoeringspraktijk, en –natuurlijk—het in de praktijk brengen van die kennis. In de vierentwintig jaar van zijn bestaan heeft het ensemble een stevige internationale reputatie opgebouwd. Il Fondamento wordt –naast zijn optredens in de grote muziekhuzen van België—ook geregeld uitgenodigd door gerenommeerde internationale concertpodia: Palau de la Música Valencia, Konzerthaus Wenen, Wigmore Hall Londen, Auditoria Nacional Madrid,... Ook op belangrijke festivals in Frankrijk, Rusland (Moskou, Sint-Petersburg), Israel, Duitsland, Oostenrijk,.. is het een welgekomen gast.

In 2008 toerde Il Fondamento twee weken lang door de Verenigde Staten en Canada. Het ensemble werd er met veel enthousiasme onthaald als ambassadeur van de oude muziek van het Europese continent, met concerten en masterclasses o.a. in Boston, Philadelphia, Pittsburgh, Los Angeles, New York, Seattle, Victoria en Vancouver.

Il Fondamento werkt samen met internationale solisten als Suzie Leblanc, Clint van der Linde, Charles Daniels, Harry van der Kamp, Liesbeth De Vos, Mhairi Lawson, Huub Claessens, Caroline Weynants, Reinoud van Mechelen, Peter Kooij, Gerd Türk, en vele anderen ... Geregeld laat Paul Dombrecht de leiding over aan collega's als René Jacobs, Daniel Reuss of Barthold Kuijken.

Paul houdt ervan om bij de programmatie minder gekend of onbekend repertoire te confronteren met de meesterwerken van G.F. Haendel of J.S. Bach. "Kleine meesters" uit de barok als J.D. Heinichen, J.D. Zelenka, Graun of J.F. Fasch blijken in de lezing van Il Fondamento een stuk groter uit te vallen dan gedacht. En grootmeesters als G.Ph. Telemann blijken in hun "kleinere werk" groot te blijven. Ook in de klassieke en vroegromantische stijlperiodes haalt Paul Dombrecht met Il Fondamento interessante componisten weg uit de slagschaduw van de allergrootsten—J. Haydn, W.A. Mozart en L. van Beethoven. Hij omringt hun werk met dat van ten onrechte vergeten collega's als G. Benda, A. Rosetti, I. Pleyel, A. Eberl, J.Ch. de Arriaga en vele anderen.

Het levert in onze oren verrassende confrontaties op, al waren ze in hun tijd vanzelfsprekend. Een concert van Il Fondamento is altijd naast een esthetische, ook een historische ervaring.

Ook in het bekende repertoire vindt Il Fondamento in concert en op CD zijn eigen klank: J.S. Bach (cantates, Johannespassie, Mattheüspassie, suites,...) oratoria G.F. Haendel (Messiah, Jephtha, Bellshazar...) Tenslotte kreeg het ensemble veel lof voor zijn werk in de orkestbak van de opera : samenwerking met Transparant leverde uitvoeringen op van Haendel, Mozart, en de dank zij Il Fondamento niet meer onbekende T. Traetta (Antigona).

Hoboïst en dirigent Paul Dombrecht is een autoriteit op het vlak van de studie van historische instrumenten en de interpretatie van muziek uit 18de en 19de eeuw.

In 1989 richtte hij het orkest "Il Fondamento" op. Het ensemble legt zich toe op de historische uitvoering van muziek van de 18de en vroeg-19de eeuw. Hij is tevens de bezieler van het ensemble "Octophoros" dat repertoire speelt voor blazers uit dezelfde periodes. Daarnaast is hij actief in verschillende kamermuziekcombinaties.

Als operadirigent brengt hij met "Il Fondamento" en andere orkesten (ook moderne) opera's van Haendel, Mozart, Traëtta, Gluck....

Zijn belangrijkste opnamen, als solist, in kamermuziekverband of als dirigent maakte hij voor Seon, Harmonia Mundi, Astrée, Opus 111, Accent, Vanguard Classics onder Passacaille Collection, Passacaille en Fuga Libera.

Bij dat laatste label bracht hij sinds 2004 verscheidene succesvolle CD's uit voor Fuga Libera, met werken van J.F.Fasch (Diapason d'Or en verschillende andere onderscheidingen), G.P.Telemann (kerstcantates), en het integrale orkestrale en vocaal-instrumentale werk van J.Ch.de Arriaga, alsook de vier orkestrale suites van J.S. Bach. Zijn laatste cd, met de Lukas passie door J.G. Homilius in een herwerking van C.P.E. Bach, zal uitgegeven worden onder het nieuwe "Il Fondamento" label in maart 2014.

In diezelfde maand zal Paul de "Telemann Prijs" ontvangen bij het "Telemann Zentrum" in Magdeburg.

Pers

Il Fondamento gaf een geweldig concert in Bryn Mawr. De fantastische kwaliteit van de muzikanten als individuen gekoppeld aan hun extreme gevoeligheid tegenover elkaar en voor de nuances in de muziek maakten de avond onvergetelijk.

Dit is een van de fijnste groepen die ik ooit gehoord heb en ik ben heel gelukkig dat we hen konden presenteren.

Lisa Kraus.

Coördinator, Performing Arts Series, Bryn Mawr College

Muziekrecensie: "Belgische groep brengt authentieke Bach"

Door Burkhardt Reiter

Paul Dombrecht bracht zijn ensemble Il Fondamento mee naar de Renaissance and Baroque Society in de Synod Hall zaterdagavond. Het 16-koppige Belgische ensemble, ontstaan in 1989, bespeelt **periode** instrumenten en op **periode** toonhoogte, wat hun optredens een authenticiteit geeft die niet kan geëvenaard worden door moderne instrumenten. Het concert van zaterdag was gewijd aan vier van Bachs orkestsuites, gecomponeerd in 1717, terwijl Bach kapelmeester was in Cöthen.

Deze suites zijn oorspronkelijke werken uit de barokperiode. Il Fondamento's uitvoering van elke suite toonde hun gesofisticeerde begrip van Bachs harmonische stijl, wat leidde tot een onberispelijk tempo bij elke frasestructuur van de compositie.

Il Fondamento's presentatie van de tweede suite was het beste argument voor de hedendaagse herwaardering van deze werken binnen het oeuvre van Bach. Recent onderzoek heeft bewijs opgeleverd dat de tweede suite een zware her-orkestratie onderging door Bach voor opvoeringen in Leipzig met het Collegium Musicum. Via onderzoek in Bachs notaties over de overblijvende delen gaat men er nu van uit dat de welbekende versie in B mineur voor fluit eigenlijk Bachs her-orkestratie en transpositie is van zijn originele werk uit 1717, wat expliciet gecomponeerd was voor viool in de snaarvriendelijke A mineur sleutel.

Violist Dirk Vandaele droeg Il Fondamento met zijn opvallende uitvoering van de tweede suites originele partituur, waardoor een perfect dynamische balans bereikt werd met de rest van het ensemble, en waarbij zijn rol van leidende stem behouden werd zonder de suite in een vioolkenmerk te veranderen. Dit was het duidelijkst in het finale "Badineire". In deze overtuigende setting bereikte de bekende toon van de dans een subtiliteit in zijn regel die ontbreekt in de beter bekende versie voor fluit.

Tweede hoofdviool Bernadette Bracke en eerste viola Marc Claes, die Vandaele's pure toon ondersteunen, waren uitstekende stemmen bij de **middendelen** van de suite. Hun belang voor de samenhang van het ensemble was echt zichtbaar door de schaduwachtige cadensen in de "Bouree". Door de klaaglijke doch gelaten presentatie van de "Sarabande" bewees het ensemble dat ze met elkaar kunnen communiceren, wat deze trage beweging deed aanvoelen als vloeien doorheen de tijd.

De derde suite in D majeur, ook gereviseerd en wetenschappelijk gerevalueerd, bevatte één van de bekendste bewegingen in het barok repertoire. Vandaele en co voerden de "air" van het tweede deel in een expressief afgezwakte stijl op die resoneerde met de stijl van de periode. Vandaele speelde bovenop het ensembles ondersteunende harmonische geluid, wat de harmonie toeliet om zelf het emotieve gewicht van deze bekende melodie te dragen. Ondanks enkele initiële intonatiefouten bij de cello's was dit deel het hoogtepunt van de suite. De presentatie in Bachs originele partituur zonder blazers lieten Guy Person's wel geplande klavecimbel figuraties toe om op te vallen in de "Gavotte".